

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum obedientia sit specialis virtus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

est inaequalitas, ut
scilicet vnus sit su-
perior, & alius infe-
rior. Par namque
in parem non habet
imperium. Secun-
dum, potestas ver-
tus super alterum.
Operatur enim cum,
qui obedire tenetur,
ubi potestati il-
lus qui praecipit.
Quomodo autem in
terra primum su-
perior videtur, & se-
cundum deducatur
quod ex proportio-
nali similitudine natu-
ralium corporum
superiorum & infe-
riorum in hoc, quod
operatur inferiora a
superioribus moue-
re potestate excellen-
tia cuius ordinata
inferitur simile o-
perare esse in huma-
nis, videlicet, quod
inferiores a superio-
ribus mouentur po-
testate quoque diui-
nae ordinata. Ap-
paret namque in hoc
processu superiora
inferiora suppo-
nere, & moueri per
potestatem concu-
di. Si tamen radix
consideretur ex vna
& eadem ratione,
apparet tam in na-
turalibus, quam in
humanis superiora,
& inferiora dari, &
tamquam per se no-
tum, assumi. Cum
enim, in quodque
sic communiter aga-
tur, sicut apertum
nam est agi, & econ-
uerso, ut patet ex se-
cundo Physic. & ad
sententiam patet tam
in corporibus natu-
ralibus, quam in huma-
nis dari superiora
mouentia inferiora,
apparet sicut hoc
in omnibus generibus,
recte concluditur, quod
quia proportionalia
sunt in vniuersis pro-
prietatibus naturalibus & hu-
manis, & in ordine
inaequalitatis ad su-
periora: sicut oportet
in naturalibus in-
feriora moueri a su-
perioribus, ita in hu-
manis.

tutes, cui una magis appropin-
quat q̄ alia secundū ordinem di-
uini instituti. Et ideo voluntas
vnius hominis praecipiens potest
esse quasi secunda regula volū-
tatis alterius obediens.

ARTICVLVS II.

Utrum obedientia sit specialis virtus.

AD SECVNDVM sic proce-
dit. Vt, q̄ obedientia non sit
sp̄ialis virtus. Obedientie n. in obe-
dientia opponit: sed in obedientia
est ḡnale peccatū. dicit n. Am-
bro. q̄ peccatū est inobediētia
legis diuine. ergo inobediētia nō
est sp̄ialis virtus, sed generalis.

minatur. Hoc n. proprie cōpetit
virtuti, vt opus bonum reddat.
Obedire autem superiori debi-
tum est s̄m diuinum ordinem
rebus inditum, vt ostēsum est *,
& per cōsequens est bonum, cū
bonū consistat in modo, specie,
& ordine, & Aug. t̄ dicit in libro
de natura boni. Habet autē hic
actus specialem rationem laudis
ex speciali obiecto. Cū n. infe-
riores suis superioribus multa
debeant exhibere, inter cetera
hoc est vnum speciale, q̄ tenē-
tur eorū praeceptis obedire. Vn-
de obedientia est specialis virtus,
& eius speciale obiectū est prece-
ptum in tactū, uel expressum. Vo-
luntas n. superioris quocūq; mō
innotescat, est quoddā tacitum
praeceptum. Et tantō v̄f obediē-
tia promptior, quātō expressum
praeceptū obediēdo praeuenit, vo-
luntate tamē superioris intellectu.

AD PRIMVM ergo dicendū,
q̄ nihil prohibet duas speciales
rationes, ad quas duae speciales
virtutes respiciunt, in vno & co-
dem materiali obiecto concu-
rere. sicut miles descendendo ca-
strum regis & implet opus forti-
tudinis non refugiens mortis
periculapropter bonū, & opus
iustitiae, debitum seruitium do-
mino suo red dens. Sicigitur rō
praecepti, quam attendit obediē-
tia, concurret cum actibus oīum
virtutum, non tamen cū oīibus
virtutum actibus, quia non oēs
actus virtutū sunt in praecepto,
ut supra habitum est. * Similiter
et quaedam quandoq; sub prece-
pto cadunt, quae ad nullam aliā
virtutem pertinet, ut patet in his
quae non sunt mala, nisi quia p-
hibita. Sic ergo, si obediētia pro-
prie accipiat s̄m quod respicit
per intentionem formalem rō-
nem praecepti, erit specialis vir-
tus, & inobediētia peccatū spe-
ciale. Secūdm hoc n. ad obediē-
tia requiritur, q̄ implet aliquis
actum iustitiae, uel alterius virtu-
tis, intendens implere praeceptū,
& ad inobediētia requiritur
q̄ actualiter contemnat speciale
praeceptum. Si verō obediētia
large accipiat pro executione
cuiuscūq; quod potest cadere
sub praecepto, & inobediētia p-
omissione eiusdem ex quacūq;
intentione, sic obediētia erit ge-
neralis virtus, & inobediētia
generale peccatum.

Qui enim prae-
cipit, sufficienter mo-
net: quia necessitate
imponit mobili, ut
moueat. Qui au-
tem petit, non im-
ponit illi, a quo pe-
tit; necessitatem, ut
patet. Art. praece-
denti.
c. 3. tom. 6.

Super Questionis
vna s̄m quarta ar-
ticulum secundum.

IN articulo secun-
do eiusdem 104.
quasi dubium oc-
currit, an obiectum
obediētia sit prae-
ceptū obligans ad mor-
tale peccatū, uel pre-
ceptum cōmuniter,
sive obliget ad mor-
tale, sive ad veniale.
Et est ratio dubij, q̄
hinc inde sunt autho-
ritates, & rationes.
In primis author hic
dicit, quod voluntas
superioris quomo-
dolibet innotescat,
est quoddam tacitum
praeceptum. Constat
enim quod non om-
nis voluntas superio-
ris nota est praeceptū
obligans ad morta-
le, ut patet cum in-
mit subdito, q̄ defera-
re: libri hebdoma-
dario, & huiusmo-
di. Et rursus in resp-
ad secundum dicit.
Simplex uerbū pra-
cepti, eius indicans vo-
luntatem, cui obedit
promptus obediens,
&c. In oppositum au-
tem est, quia in hoc
art. in responsione ad
primum, litera dicit.
Ratio praecepti quā
attendit obediētia,
concurrit cum acti-
bus omnium virtu-
tum, non tamen cum
omnibus actibus vir-
tutum: quia non om-
nes actus virtutum
sunt in praecepto. Et
in q. seq. in ar. 1. ad
primum dicit. Peccatū
veniale non est ino-
bediētia, quia nō est
contra praeceptum,
sed praeter praeceptū.
Ex his enim apparet
quod tam obediē-
tia, quam inobediē-
tia respicit solum-
modo praeceptum ob-
ligans ad mortale.
Non sic sumendo p-
ceptum, aliqui actus
virtutum sunt in p-
cepto, & venialia extra
inobediētia sunt,
& non aliter venialia
siquidem in transgres-
sione praecepti com-
muniter sumpti con-
sistunt.
Ad hoc dicit q̄ pro-
culdubio obiectum,
K K 2 obe-

Secunda Secunda S. Thomae.

obediētie est praeceptum communiter sumptum. prout est ter-
tius actus rationis practicae, de quo sub imperij nomine in praece-
denti libro tractatum est.

Ad cuius clariorem intellectum scito, quod sicut in dispositio-
ne humanae vitae, secundum corpus, aliquis est cibus contrarius
vitae, ut venenum: ali-
quis est minuens ali-
quid, quod est de in-
tegritate vitae, ut ci-
bus nocens oculis,
uel stomacho; & ali-
quis est in nullo mi-
nuens, sed eius omis-
sio efficit melior, ut ci-
bus non nocens, qui
tamen si omittitur,
expeditorem redde-
ret hominem: ita con-
tingit in his quae ra-
tio dicitur agenda,
uel omittenda in or-
dine ad vitam aeter-
nam. Quaedam nam-
que indicit ut omni-
no necessaria ad vi-
tam aeternam, & haec
sunt praecepta obli-
gantia ad peccatum
uortale, ut non adul-
terari &c. Quaedam
vero indicit non ut
necessaria ad vitam
aeternam, sed ut ad in-
tegritatem vitae spe-
ctantia: & haec sunt
praecepta obligantia
ad veniale peccatum,
ut non dicere uer-
bum otiosum, & hu-
iusmodi. Nam ue-
niale peccatum tollit
non aeternam vitam, sed integritatem vitae animae pergēntis in
vitam aeternam. Quaedam vero indicit ut conferentia ad vitam
aeternam: & haec sunt cōsilia, quae non obligant, sed siue fiant, siue
nō, nihil illicitū incurrunt, ut seruare uirginitatē, ingredi religio-
nem, & hmoi. Ita quod inter cōsilia, & praecepta tam primo, quā
secundo modo, haec est differentia, quod praeceptum omne ne-
cessitatem imponit, licet diuersimode, quia praeceptum obligat ad
mortale, imponit necessitatem vitae aeternae, quae est finis: prae-
ceptum uero obligans solum ad ueniale, necessitatē integritatis uitae
ad vitam aeternam imponit: cōsilia autem nullam imponunt ne-
cessitatem. Et quia inobedientes constat esse, qui nolunt parere
superiori in his, quae necesse est eos exequi, si peccare nolunt: &
similiter obediētes sunt non solum qui obediunt in simpliciter
necessarijs ad uitam aeternam, sed in omnibus stantibus, quorum
omissio illicita est: rideo obediētia & inobediētia obiectū est
praeceptum communiter sumptum, ut distinguitur contra cōsi-
lium. Et hoc manifestum fit ex actu utriusque. Nam obediētie
actus proprius est facere, uel omittere aliquid ut superioris uo-
luntate sibi notā impleat. Inobediētia uero proprius actus est
facere, uel omittere aliquid ut contra qualitercumque insinuatā,
uel creditam uoluntatem superioris faciat; hoc est enim, pprie
contemnere, contrarie oppositum actui obediētia. Constat nā-
que, quod si quis ideo aliquid facit, uel omittit quantumcumque
minimum, ut superioris mandatum impleat, de inobediētia lau-
datur: & qui oppositum, ut scilicet contra superioris mandatum faciat,
contemptor dicitur, & est. Propter quod etiam in constitutioni-
bus fratrum ordinis Praedicatorum sub distinctione dicitur, Ni-
si propter praeceptum, uel contemptū, tāquam praecepti stricte
sumpti transgressio, distinguitur contra transgressiōnem cōtem-
ptus. Et uere sic est, quia siue ad sit contemptus, siue non, sola tras-
gressio praecepti obligantis ad mortale, inducit peccatum mor-
tale: & similiter siue ad sit praeceptum ad mortale siue non, solus
contemptus obligat ad mortale. Qui enim frangeret silentium
haec intentione, ut faceret contra uoluntatem indicens illud, hic
uere contemneret, & mortaliter peccaret. Sine huiusmodi autem
toties dicta intentione, uidelicet, ut faciat contra superioris uolū-
tatem, seu mandatum, nunquam est contemptus.

Ad primā ergo obiectiōne in oppositū dicitur, quod cū in littera
dicitur, Omnes actus uirtutum non esse in praecepto, sumitur prae-
ceptū cōter, ut distinguitur contra cōsiliū: quā multi actus uirtu-
tū sunt in cōsilio, ut nouere, qui est actus religionis, & similes, &
non sumitur praeceptū stricte ut distinguitur contra mandatum.
Ad secundū uero dicitur, quod quia inobediētia formaliter im-

portat contrarietatem ad praeceptum mortale importat contrarietatem
primum, stricte sumendo praeceptum, & inobediētia
importat contrarietatem ad praeceptum
primum: omne mortale est inobediētia
mortalis, sicut supra de iustitia di-
ctum est.*

AD TERTIUM dicitur, quod
obediētia, sicut & quilibet uir-
tus, debet habere promptam uo-
luntatem in suum proprium
obiectum, non autem in ad
quod repugnans est ei. Propriū
autem obiectum obediētie est
praeceptum, quod quidem ex al-
terius uoluntate procedit. Unde
obediētia reddit promptam uo-
luntatem ad implem-
dum uoluntatem alterius. Pre-
cipiens, si autē id quod ei praec-
ipitur, sit propter se ei uoluntū,
Et absque ratione precepti, sicut
accidit in prosperis, iam ex pro-
pria uoluntate tendit in illud, &
non uidetur illud implere pro-
pter preceptum, sed propter uo-
luntatem propriam: sed quan-
do illud quod praecipitur, nullo
modo est secundum se uolūtū, sed
est secundū se consideratū pro-
pria uoluntati, repugnans, sicut
accidit in asperis, tunc omnino
manifestum est, quod nō imple-

Q. 93. ar. 2.

L. 5. cap. 4.
ante mediū
som. 5.

sum dicitur: quia aliqua uirtus est, cuius
praeceptum, ut magnificencia. Male ergo
concurrit cum actibus omnium
omnibus actibus uirtutum.

Ad hoc dicitur dupliciter. Primo, quod in
bus principalibus, sicut cū dicitur, quod omnes uirtutes
magis, intelligitur de principibus uirtutibus, sicut
magis & cardinalibus, quod uiliter collatur
cundo, dicitur quod uirtus actus dicitur
sed nō eodem modo: quia actus positum quod
cepto affirmatiuo, quod obligat semper ad illud
aut cōtrariū cadit sub precepto negatiuo, quod
ad semper. Et pro quilibet tenent obediētia
turalis iuris, de actu magnificētia, & hōc de
tias, & oportet magnificētia facere limpo-
liber, quantumcumque pauper, tenent ad illud
fidentiam. Stat ergo solida differentia ad
candū, dicitur quod uirtus actus dicitur

In eadē respōsione ad primū illud. Quod
cadunt: quod ad nullā aliam uirtutē pertinet
sunt mala, nisi quia prohibita, subdicitur
quia prohibita, ad nullā aliam uirtutē pertinet
Et est rō dubij, quia uerbum licet prohibet
In oppositū autē est, quia frangere cōtra
lum, nisi quia prohibita, sicut ad ge-
ad uirtutem abstinentia, & rapina uirtutem
quod non est malum, nisi quia prohibita, sicut
& abstinere ab hoc ipse dicit ad uirtutem

Non uidetur ergo uerum esse, quod
K Ad hoc dicitur, quod ut patet ex praecedenti
hic facere homines uirtuosos praeceptum
uirtutum sic dantur, ut quidam actus sunt in
uel uirtū, ut colere patriā, non licet, non
dam autem em in ad nullam uirtutem pertinet
quod mandatur in tali materia subdicitur
S. n. praecipitur aliquid pro uirtute
actus religionis, & sic de alijs in
hoc quod in oppositū dicitur, subdicitur
se, ita quod sensus est, Quaedam uirtutes
secundum se ad nullam uirtutem
quarundem est uera, quae cum ad
re mala, quia prohibita. Et patet affirmatiuo
ra: quia ista secundum se ad nullam uirtutem
nō est in uirtute si dicitur ad uirtutem

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

In responsione ad quatuor...

tur, nisi propter preceptum. Et ideo Greg. dicit in li. Moral. qd obedientia, que habet aliquid de suo in prosperis, est uel nulla, uel minor: quia scilicet uoluntas propria non uidetur principaliter tendere ad implendum preceptum, sed ad assequendum proprium uoluntatem. In aduersis autem, uel difficultibus est maior, quia uoluntas propria in nihil aliud tendit, quam in preceptum. Sed hoc intelligendum est secundum id, quod exterius apparet: secundum tamen Dei iudicium, qui corda rimatur, potest contingere, quod etiam in prosperis obedientia aliquid de suo habens, non propter hoc sit minus laudabilis, si scilicet propria uoluntas obediens, non minus deuote tendat ad impletionem precepti.

Ad quartum dicendum, quod reuerentia directe respicit personam excellentem, & ideo secundum diuersam rationem excellentie diuersas species habet: obedientia uero respicit preceptum personae excellentis, & ideo non est nisi unius rationis. Sed quia propter reuerentiam personae obedientia debetur eius precepto, consequens est, quod obedientia hominis sit eadem specie ex diuersis tamen speciebus causis procedens.

ARTICULVS III.

Utrum obedientia sit maxima uirtutum.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod obedientia sit maxima uirtutum. Dicitur enim i. Reg. 15. Melior est obedientia quam uictima; sed oblatio uictimarum pertinet ad religionem, quae est potissima inter omnes uirtutes morales, ut ex supradictis patet. Ergo obedientia est potissima inter omnes uirtutes. ¶ 2. Præter Greg. dicit ult. Moral. quod obedientia sola uirtus est, quae uirtutes ceteras menti inserit, insertasque custodit: sed causa potior est effectu. Ergo obedientia est potior omnibus uirtutibus. ¶ 3. Præter Greg. dicit ult. Moral. quod nisi quam per obedientiam malum debet fieri. Aliquando autem per obedientiam bonum, quod agimus, intermittere debet; sed non pretermittitur aliquid, nisi pro meliori. Ergo obedientia, pro qua pretermittuntur bona aliarum uirtutum, est uirtutibus aliis melior.

Sed contra est, quod obedientia habet laudem ex eo, quod ex charitate procedit. Dicit enim Greg. ult. Moral. quod obedientia

non feruili metu, sed charitatis affectu seruanda est, non timore poenae, sed amore iustitiae. Ergo charitas est potior uirtus quam obedientia.

Respondendum dicendum, quod sicut peccatum consistit in hoc, quod homo contempto Deo commutabilibus bonis inhaeret, ita meritum uirtuosi actus consistit e contrario in hoc, quod homo contemptis bonis creatis, Deo inhaeret sicut fini. Finis autem potior est his, quae sunt ad finem. Si ergo bona creata propter hoc contemnuntur ut Deo inhaereatur, maior est laus uirtutis ex hoc, quod Deo inhaeret, quam ex hoc, quod bona terrena contemnit; & ideo uirtutes, quibus Deo secundum se inhaeretur, scilicet theologicae, sunt potiores uirtutibus moralibus, quibus aliquid terrenum contemnitur, ut Deo inhaereatur. Inter uirtutes autem morales tantum aliqua potior est, quantum aliquis magis aliquid contemnit, ut Deo inhaereat. Sunt autem tria genera bonorum humanorum, quae homo potest contemnere: propter Deum, quorum infimum sunt exteriora bona, medium autem sunt bona corporis, supremum autem sunt bona animae: inter quae quodammodo precipuum est uoluntas, in quantum scilicet, per uoluntatem hominis omnibus bonis utitur. Et ideo pro se loquendo, laudabilior est obedientia uirtus, quae propter Deum contemnit propriam uoluntatem, quam aliae uirtutes morales, quae propter Deum aliqua alia bona contemnit. Unde Greg. dicit in ult. Moral. quod obedientia uictimis iure preponitur, quia per uictimas aliena caro, pro obedientiam uero uoluntas propria maciatur. Unde et quaecumque alia uirtutum opera ex hoc meritoria sunt apud Deum, quod fiunt ut obediatur uoluntati diuinae. Nam si quis est martyr, sustineret, uel omnia sua pauperibus erogaret, nisi haec ordinaret ad impletionem diuinae uoluntatis, quod recte ad obedientiam pertinet, meritoria esse non possent; si autem nec si fierent sine charitate, quae sine obedientia esse non potest. Dicitur enim prime loh. 2. quod qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est; qui autem seruat uerba eius, uerum est hoc charitas Dei perfecta est. Et hoc ideo est, quia amicitia facit idem uelle, & nosse.

Ad primum ergo dicendum, quod obedientia procedit ex reuerentia, quae exhibet cultum & honorem superiori. Et quantum ad hoc sub-

sione principali, anima in littera concludat, quod obedientia est maxima uirtutum moralium. & est ratio duobus obicitur litterae.

Ad hoc breuiter dicitur, quod neque secundum ueritatem, neque secundum litteram, obedientia est maxima uirtutum simpliciter: quia theologales sunt prestantiores ea, ut in littera probatur. Nec est maxima in genere moralium, quia re ligio ad minus est instantior ea: quoniam religio ipsum Deum qui praecipit, colit: obedientia uero ad eius preceptum attendit. Constat autem, quod maius est Deum, quam Dei preceptum uenerari: sed est maxima in genere moralium talium, quae in contemptu temporalium consistunt. Et hanc excellentiam non habet obedientia quaecumque, sed illa, quae Deo uniuersaliter obediunt: sic enim, & non aliter precepto eius uoluntatem nostram subicimus. Si enim quaedam Dei precepta placet implere, & quaedam non, iam non Dei, sed non firam, quae implenda, & non implenda eligimus, sequitur uoluntatem. Omnes siquidem haec conditiones ex littera diligenter perspecta habentur. Et ex hac parte considerata obedientia, filia ponitur charitatis individualis, differens ab ea in hoc, quod charitas facit hominem cum Deo idem uelle, & idem nolle per modum amicitiae: obedientia uero per modum subditus. Homo enim recognoscens se tali amico subditum, perpendit iustum esse ut obediatur uolendo, & nolendo ut subditus quicquid ille praecipit. Et ex hac eadem parte obedientia causat omnium uirtutum etiam charitatis & fidei actus, ut si impleat Dei precepta: Et ex eadem parte ponitur, quasi forma uirtutum aliarum, pro quanto actus reliquarum fiunt, ut impleantur diuina precepta, quod directe spectat ad obedientiam. Veruntamen quae

lib. ult. ca. 12 ante mediet.